

Önazonosság-tudat pallérozása verssel

Beszélgetés dr. Mózes Huba kolozsvári származású, Miskolcon élő irodalomtörténésszel

FOTÓ: KOLOZSVÁRI MAGYAR NAPOK

A Kolozsvári Magyar Napok alkalmával mutatták be Mózes Hubának Tárt kapukhoz fényösvény viszen című, Dsida Jenő költészetéről Kabán Annamáriával közösen írt kötetét. A Kárpát-medence egyik legjelentősebb irodalomtörténészével – aki nemrég a Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozatának kitüntetésében részesült – ebből az alkalomból beszélgettünk.

– **Édesapja teológiai tanár, egyháztörténész, aki magyar irodalom szakot is végzett. Családi örökség, hogy az irodalom felé vonzódott, vagy másnak köszönhető, hogy ezt a pályát választotta?**

– A magyar irodalom felé a hatás-ellenhatás törvénye szerint inkább a társadalmi-politikai kényszer terelgetett. „Klerikális” származásom miatt magyar nyelvű középiskolába még felvételizni sem engedtek. Mi sem természetesebb, hogy a város színvonalas román középiskolájánakdiákjaként valóssággal faltam a magyar könyveket, elsősorban a regényeket. Magyar nyelvű érettségire felkészítő, nevének állandó változtatására kényszerítet, nagyhirű iskolám, ahova egy év múlva már átmehettem, filozófia szakos tanulmányokra szánt. Ilyn előzmények után a magyar nyelv- és irodalom szakot választottam. A szakon belül természetesen az irodalom érdekelt elsősorban, hiszen Kolozsvárnak a tilalmak ellenére is megejtően gazdag kínálatú könyvtáraiban, a református teológia könyvtárában olykor a polcok közt, a létra tetején töltött órák már kamaszkorom óta erre sarkalltak.

– **Nem volt könnyű magyar szakos diplomával állást találni. Hogyan sikerült könyvtárosként elhelyezkedni az Állami Könyvvalap lerakatóban, majd 1969-től segédkutatóként a kolozsvári Nyelvészeti és Irodalomtörténeti Intézetben?**

– Egyetemi tanulmányaim végeztével a könyvtáraktól, levéltáraktól való elszakadást elhelyezkedési gondjaim gátolták. Nem véletlen talán, hogy az országos hatókörű Állami Könyvvalap kolozsvári lerakatóban jutottam végül éppen könyvtárosi álláshoz, majd írás- és szóbeli versenyvizsgával a Román Akadémia kolozsvári Nyelvészeti és Irodalomtörténeti Intézetének munkatársa lehettem.

– **1973-tól 1990-ig tudományos kutatóként dolgozott. Mennyire sikerült azzal foglalkozni, amit szeretett, és milyen mértékben folyt bele a munkába a kommunista rendszer cenzúrája?**

– Jellemzően hosszú idő telt el, amíg a vezetők eldöntötték, hogy magyar irodalom szakos kutatót nem, csak a romániai magyar irodalom és a magyar–román irodalmi kapcsolatok kérdéseivel foglalkozó segédkutatót alkalmaznak, aki aztán fokozatosan léphet feljebb a ranglétrán. Az intézménymagyar irodalom szakos munkatársaként, majd további vizsgákat követően kutatóként, főkutatóként a Román Akadémia magyar nyelvű folyóirata, a Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények irodalmi anyagainak gondozásában is részt vehettem. Utóbb vállalhattam azt is, hogy a kolozsvári tudományegyetemnek már-már a felszámolás küszöbére jutott magyar nyelv- és irodalom szakán irodalomtörténeti előadásokat tartsak, szemináriumokat vezessek, a későbbiekben pedig az erdélyi magyar újságíróképzés egyik kezdeményezője legyek. A szélsőséges politikai rendszer „cenzúrája” sok év megszorításait követően 1988–1989-ben az akadémiai intézet magyar kutatási témájának felfüggesztésében és a tudományegyetem magyar nyelv- és irodalom szakos képzésének további korlátozásában nyilvánult meg.

– **„Míves munka a vers”. Minek köszönhető, hogy figyelme a verstan felé fordult?**

– Forma dat esse rei, azaz a forma teszi a lényegét. A latin szállóige igazát Szabédi László ritmuselméleti, Péczeli László funkcionális verstan, Jagamas János népdaltípusokat rendszerező írásai és előadásai erősítették meg bennem. Érdeklődésemet felismerve Jancsik Pál, a kiváló költő, műfordító és jó érzékkel megáldott kiadói szerkesztő biztatott első verstani kézikönyvem összeállítására. Ezt további kiadványok

Mózes Huba és felesége, Kabán Annamária a Tárt kapukhoz fényösvény viszen című kötetük bemutatóján

és tanulmányok követték és követik mindmáig annak a bizonyosságnak a jegyében, hogy a lényegét kifejező, olykor csak sejtető forma az önazonosság- és összetartozás-tudat pallérozásának fontos tényezője. Verstani kiadványaim közül a következőket említeném: Kötött formájú költemények antológiája (Balassi Kiadó, 1997), Míves munka a vers (A szonett kötöttsége és kötetlensége, Bíbor Kiadó, 2004), A kötöttség körei (Állandóság és változás egyidejűsége a versben, Koinónia, 2006). A három közül az elsőt széles körben használták és használják oktatási segédletként.

– **A fáklyák már égnek című kötete az önazonosság-tudat ápolásának az erdélyiség szorításábantialakult módzatairól nyújt hiteles képet. Ilyen háttérrel mi készítette arra, hogy 1993-ban Kolozsvárt Miskolcra cserélje?**

– A Kolozsváron szerzett egyetemi oktatói tapasztalatok kamatoztatására sajátos módon Kolozsvártól távolabb kerülhetett sor. A múlt század kilencvenes éveinek első felében megfelelő tudományos fokozattal rendelkező oktatóra több helyen is égető szükség volt. Magam választhattam tehát a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem alakulóban levő Bölcsészettudományi Kara és a Miskolci Egyetem szintén alakulóban levő Bölcsészettudományi Intézeté között. Miskolcot választottam,

mert itt tehettem többet az erdélyi hagyományok, az első és második világháború utáni értékmentő, értékteremtő erdélyi helytállás minél szélesebb körű megismertetéséért. Nem titok, hogy amikor és ameddig szükség volt rá, párhuzamosan a Károli Gáspár Református Egyetemen és a Magyar Képzőművészeti Egyetemen is oktatói feladatot vállaltam. Miskolcon, ha a társszerzős és a szerkesztett kiadványokat is ideszámítom, csak a Bíbor Kiadónál több mint húsz kötetem látott

grafikus igénnyel készült legutóbbi közös könyvünket: Tárt kapukhoz fényösvény viszen (Dsida Jenő költésze és műfordításai, Orpheusz Kiadó, 2018). Az önazonosság- és az összetartozás-tudatot erősíti az a két informális alakulat is, amelyet feleségemmel, a textológus és stílusztá Kabán Annamáriával közösen kezdeményeztünk Miskolcon 2011-ben, illetve 2013-ban: az Észak-magyarországi Irodalmi Kör és a nemzetközi Dsida Akadémia. Ez utóbbi évről évre díszoklevéllel

Érdeklődésemet felismerve Jancsik Pál, a kiváló költő, műfordító és jó érzékkel megáldott kiadói szerkesztő biztatott első verstani kézikönyvem összeállítására.

napvilágot. Budapesten a Balassi Kiadónál két, a Szent István Társulatnál, a Tinta és az Orpheusz Kiadónál egy-egy kötetem jelent meg. Irodalomtörténeti-irodalomkritikai könyveim közül a következőket említeném: A fejedelemasszony portréjához (Balassi Kiadó, 1994) és Fényes körútjain a végtelennek (Bíbor Kiadó, 2016).

– **Foglalkozott többek között József Attilával, Szabédi Lászlóval, de leginkább Dsida Jenővel. Mi az a különleges, ami a Dsida költészetében megfogta? Az angyalok citeráján tudott játszani?**

– A múlt század második felében sokunk eszmélkedését József Attila segítette, Szabédi László emlékével máig is sokan tusakodnak, Dsida Jenő viszont – akit sokan és sokszor lekcisinyeltek, sőt az irodalomból is kiebrudaltak volna –, mára elfoglalta helyét a legnagyobb magyar költők között. Ő az, aki a mindennapi és a transzcendens emberi egybetartozásáról valami olyant tud, amit talán az egyetemes irodalomban sem tud kivülről senki más. Tanulmányaim és kiadványaim egész sorával ennek tudatosítására törekedtem, és törekszem lehetőségeim szerint ezután is. Feleségemmel, Kabán Annamáriával közösen eddig több mint tíz Dsida-, illetve Dsidával foglalkozó kötetet adtunk közre. Egyet ragadok ki ezek közül, mono-

ismeri el azoknak a munkáját, akik sokat tesznek Dsida Jenő költészetének széles körű megismertetéséért. A Dsida Akadémia szervezte évenkénti tudományos konferenciák anyagát 2015-től kötetben is megjelentetjük. Hadd soroljam fel ezeket: Elődei emberségéből – utódaink emberségéért (Reményik Sándor-konferencia, 2015), Honfoglaló nagy írónemzedék (az erdélyi Helikon írói közösség megalakulásának 90. évfordulójáról megemlékező konferencia, 2016), Egész világhoz lángbeszédül (Dsida Jenő-emlékkonferencia, 2017), Sajátosság és egyetemesség (az Erdélyi Helikon folyóirat indulásának 90. évfordulójáról megemlékező konferencia, 2018).

– **Idén augusztus 20-án részesült a Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozatának kitüntetésében. Mit jelent önnek e magas rangú elismerés?**

– Nem tévedek talán, ha augusztus 20-i állami kitüntetésem tényéből eddigi munkám, munkánk folytatására sarkalló buzdítást olvasok ki.

– **Milyen témák, könyvek, tanulmányok vannak még társolyában a közeljövőre?**

– A folytatás első állomása Egyre közelebb az éghez munkacímű, már összeállított tanulmánykötetem megjelenése lehetne.

SOMOGYI BOTOND

Mózes Huba

Kolozsváron született 1941. június 2-án. A Brassai Sámuel Liceumban érettségizett, a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen (BBTE) szerzett magyar nyelv- és irodalom szakos tanári diplomát (1964), s ugyanitt kapta meg a filológiai tudományok doktora címet (1977). Az erdélyi magyar irodalom kutatását 1969-ben a Román Akadémia kolozsvári Nyelv- és Irodalomtörténeti Intézetében kezdte, ahol 1973-tól tudományos kutató, 1990-től főkutató volt. Az egyetemi oktatásba 1988-tól kapcsolódott be. ABBTE magyar irodalom szakán a reformtörékvések korszakának, a felvilágosodás korának, majd a régi magyar irodalom korszakainak a tárgyköréből tartott előadásokat. Egyik kezdeményezője volt az erdélyi egyetemi újságíróképzésnek. 1993-tól az oktatói-kutatói munkát főállásban a Miskolci Egyetem megalakulóban lévő Bölcsészettudományi Karának egyetemi docenseként folytatta, ahol verstant, irodalom- és

művelődéstörténetet tanított. 1991-től az MTA Verstani Munkabizottságának, 1992 és 1995 között az Erdélyi Múzeum-Egyesület Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztálya választmányának tagja. Tudományos munkásságának fő területei: az erdélyi magyar irodalom, a román–magyar irodalmi kapcsolatok története és a verstan. Kutatásai részben irodalom-, azon belül vers- és kritikátörténeti, valamint sajtó- és kapcsolattörténeti kérdésekre irányulnak. 2011-ben Miskolcon megalapította az Észak-magyarországi Irodalmi Kört. Ennek 2013. évi Dsida-konferenciáján bejelentette a Dsida Akadémia megalakulását. Idén augusztus 20-án az ország fejlődésének elősegítésében, a haza érdekeinek előmozdításában és az egyetemes emberi értékek gyarapításában végzett tevékenységének elismeréseként a Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozatának kitüntetésében részesült.